نشریه علمی مطالعات انقلاب اسلامی
سال ۱۶، بهـار ۹۸، شماره ۵۶
مقاله علمی ـ پژوهشی
صفحات: ۱۱۴ ـ ۱۰۱

Scientific Journal
ISLAMIC REVOLUTION STUDIES
Vol. 16, Spring 2019, No. 56
Scientific Research Article

بررسی شیوه‌های نفوذ وهابیت در مناطقِ محرومِ جمهوری اسلامی ایران و راهکارهای مقابله با آن

داود فیض‌افرا*
محمدعلی نعیمی**

چکیده

نظام جمهوری اسلامی، به دلیل ماهیت شیعی آن، بزرگ‌ترین مانع بر سر راه وهابیت محسوب می‌شود. از این‌رو دشمنی با ایران در کانون توجه و مبارزه وهابیان قرار گرفته است. امروزه شواهد مختلفی دلالت بر نفوذ اندیشه‌های وهابی به داخل کشور مخصوصاً مناطق محروم وجود دارد. در این راستا شناسایی چگونگی نفوذ این فرقه و اتخاذ راهکارهای مؤثر جهت مقابله با آن ضرورت دارد. سوءاستفاده از فقر اقتصادی مناطق محروم، بهره‌برداری از ضعف اعتقادات دینی مناطق محروم، ایجاد مدارس برای ترویج عقاید وهابیت، اعزام کاروان‌های تبلیغی و تشکیل گروه‌های تروریستی ضدشیعی، از مهم‌ترین شیوه‌های نفوذ وهابیت به‌شمار می‌رود. در مقابل، تبیین صحیح عقاید شیعه، مهیانمودن مناظره‌های علمی با مفتی‌های وهابی، بهبود روابط مسئولین نظام با بزرگان اهل تسنن، مقابله به مثل و طرح تناقضات وهابیت، شناسایی نقاط ضعف وهابیت، محرومیت‌زدایی از مناطق مرزی، شناسایی و انهدام تشکیلات تبلیغی، ازجمله راهکارهای مقابله با نفوذ وهابیت به‌شمار می‌روند.

واژگان کلیدی

وهابیت، نفوذ، مناطق محروم، جمهوری اسلامی ایران.

*. عضو هیئت علمی گروه معارف اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شهر قدس، تهران. feizafra@chmail.ir
**. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد دانشگاه معارف اسلامی، گرایش انقلاب اسلامی. naemimohamad@gmail.com
تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۱/۱۸
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۳/۸

طرح مسئله

نظام جمهوری اسلامی ایران براساس مکتب تشیع اثنی‌عشری و بامحوریت اندیشه اسلام ناب محمدی ﷺ استقرار یافته است. در مقابل این اندیشه، در عرصه تاریخ، مکاتب و نحله‌های مختلفی به‌وجود آمده است؛ هرکدام از این جریان‌ها داعیه ترویج اندیشه خویش را دارند. در این میان اندیشه وهابیت به‌لحاظ جهان‌بینی و انسان‌شناسی و نوع برداشت آن از اسلام، در نقطه مقابل اسلام ناب قرار گرفته است. از این‌رو به‌لحاظ ایدئولوژیک میان دو اندیشه تشیع و وهابیت تقابل جدی وجود دارد و با توجه به اینکه نظام جمهوری اسلامی براساس مکتب تشیع هویت یافته و تأسیس شده است، بنابراین این نظام در کانون توجه و مقابله وهابیت قرار گرفته است. در حال حاضر قرائن و شواهد متعددی حاکی از نفوذ اندیشه‌های وهابی به داخل ایران ـ و به‌ویژه در میان هم‌میهنان اهل‌سنتِ ساکن در مناطق محروم ـ است که ظهور گروهک‌های تروریستی سلفی، همچون جندالله به سرکردگی عبدالمالک ریگی و ... نمونه‌هایی از ثمره فعالیت‌های این جریان انحرافی است که تهدیدی جدی علیه امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شود. عدم چاره‌اندیشیِ به‌موقع و فقدان اقدامات پیشگیرانه، عواقب ناگواری را برای نظام اسلامی به‌همراه خواهد داشت، چنان‌که در سال‌های اخیر، تأسیس و فعالیت گروهک‌های تروریستی وهابی در این مناطق، مشکلات عدیده‌ای را به‌وجود آورده است.

حال سؤالی که ذهن هر محققی را به تکاپو وامی‌دارد این است که چگونه فرقه‌ای که فاقد مبانی اسلامی است، توانسته در برخی از مناطق جمهوری اسلامی ایران ـ آن‌هم به این شکل که منجر به تشکیل گروه‌های تروریستی معاند نظام شده ـ نفوذ کند؟ و در این بین از چه شیوه‌هایی برای نفوذ بهره‌برداری می‌کند و برای مقابله با این پدیده، چه سازوکارهایی را باید اتخاذ کرد؟ با توجه به مطالب فوق، مسئله اساسی پژوهشِ حاضر، شناسایی شیوه‌های نفوذ وهابیت در مناطق محروم و راهکارهای مقابله با آن است.

پیشینه تحقیق

در خصوص نقد و بررسی اعتقادات و آبشخور سیاسی وهابیت، کتاب‌ها و مقالات متعددی به رشته تحریر در آمده است. اما در خصوص نفوذ وهابیت به کشور ایران به‌خصوص در مناطق محروم، متأسفانه اثر قابل توجهی نگاشته نشده است. کتاب ***سلفی‌گری و روشن‌فکری دینی*** اثر محمد ملک‌زاده، پس از بررسی مبانی فکری وهابیت، به جریان‌های فکری تأثیر پذیرفته از وهابیت در ایران مانند کسروی و حکمی‌زاده پرداخته، و کتاب ***چالش‌های وهابیت: ایران، جهان اسلام و غرب***، اثر حسین هرسیچ و مجتبی تویسرکانی، ضمن شناسایی چالش‌هایی که از سوی وهابیت متوجه کشورهای غربی، جهان اسلام و به‌ویژه جمهوری اسلامی است، درصدد ارائه راهکارهای عملی در این زمینه است. لذا بر چالش‌های فرهنگی، سیاسی و امنیتی وهابیت متمرکز بوده و به مسئله نفوذ وهابیت در مناطق محروم ایران، تنها در حد ضرورت پرداخته شده است.

مقاله «راه‌های نفوذ و ماندگاری وهابیت در میان اهل‌سنت» به قلم احمد کوثری، به رویکرد چگونگی استفاده از ایام حج برای ماندگاری وهابیت پرداخته است. مقاله «سیاست‌ها و شگردهای تبلیغی وهابیت در جهان» نوشته رسول خضرلو به‌طور کلی به سیاست‌های تبلیغی وهابیت پرداخته است. بنابراین اثر قابل توجهی که به‌صورت متمرکز، شیوه‌های نفوذ و تبلیغ وهابیت در مناطق محروم جمهوری اسلامی پرداخته باشد، وجود ندارد.

وهابیت‌شناسی اجمالی

واژه وهابیت در اصل از کلمه وهاب که در لغت به‌معنای نیک‌بخشنده و بسیار بخشنده آمده است، اخذ گردیده. (معین، ۱۳۸۱: ۱۱۷۹) کلمه وهابی از نام پدر مؤسس فرقه وهابی یعنی عبدالوهاب گرفته شده است، لیکن خود وهابیان، این نسبت را صحیح نمی‌دانند (فقیهی، ۱۳۷۷: ۱۸) و منظور از وهابی کسی است که پیرو آیین وهابیت می‌باشد. (دهخدا، ۱۳۷۷: ۱۵ / ۲۳۲۵۳)

وهابیت، سومین موج سلفیه است[۱] که توسط محمدبن عبدالوهاب (۱۲۰۶ ق) از علمای نجد پایه‌گذاری شد. وی پیرو عقاید ابن‌تیمیه و ابن‌قیم جوزی بود و نظریات آنان را ترویج می‌کرد. (ملک‌زاده، ۱۳۹۶: ۵۳) او با طرح مجدد ادعای بازگشت

۱. ر.ک: ملک‌زاده، محمد، ***سلفی‌گری و روشن فکری دینی***، مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی، ۱۳۹۶.

به اسلام اصیل و پیروی از سلف صالح و با الهام از اندیشه‌های علمای سلف خود، مبارزه جدیدی را با آنچه که خود، آن را بدعت و خلاف توحید می‌خواند، آغاز نمود. او و پیروانش بسیاری از مسلمانان را بدعتگذار، مشرک و خلاف توحید می‌خواند و سرزمین‌هایی را که مردمان آن دعوت آنان را اجابت نکردند، دارالکفر و دارالحرب اعلام کردند. (حیدری، ۱۳۸۸: ۹۷)

محمدبن عبدالوهاب در ابتدا پس از طرح دیدگاه‌های خود، با مخالفت جدی علما و مردم مواجه گشت؛ به‌طوری که اولین ردیه‌ها بر وی توسط خود اهل‌تسنن نگاشته شد: ولی بعد از اتحاد با محمدبن سعود و تسلط بر عربستان و حجاز، روزبه‌روز گسترش و قدرت یافت تا امروز که از طرق مختلف و با به‌کارگیری امکانات مادی و معنوی اعم از آموزشی، پژوهشی، تبلیغات گسترده، استفاده از رسانه، نفت و حمایت استعمار، به مناطق مختلف جهان اسلام نفوذ کرده است. (حسنی‌دخت، ۱۳۸۹: ۱۲۶)

مبانی فکری وهابیت

فتاوای مختلفی که از سوی وهابیت صادر می‌شود، منبعث از مبانی فکری آنان است، از این‌رو ضروری است که مبانی فکری وهابیت به‌صورت مختصر مورد بررسی قرار گیرد:

۱. ظاهرگرایی در قرآن

وهابیت عموماً بر ظواهر کتاب و سنت، بدون توجه به قراین عقلی کلام، تمسک کرده و در این جمود فکری در اثبات عقاید، به دلایل عقلی اهمیت نمی‌دهد. اعتقاد به حجیت مطلقِ ظواهر آیات و تمسک افراطی به آن، موجب انکار مجاز می‌شود که نتیجه آن تجسیم خداست. (ابن‌تیمیه، ۱۴۱۶: ۷۹) ابن‌تیمیه معتقد است که تقسیم الفاظ به حقیقت و مجاز باطل است و در قرآن و سنت، مجاز وجود ندارد و هرچه هست حقیقت است و این اصطلاح بعد از سه قرن نخست پیدا شده و هیچ‌یک از صحابه و تابعین این لفظ را به‌کار نبرده‌اند. (همان: ۸۶)

۲. انکار حجیت عقل

یکی از اصول وهابیت، انحصار استدلال در ادله قرآنی و رد هرگونه استدلال عقلی در مسائل اعتقادی است. ابن‌تیمیه عقل را مقابل روایت پیامبرﷺ ـ فرد عامی در برابر مجتهد بلکه بسیار پایین‌تر از او ـ تشبیه نموده است.

۳. گذشته‌گرایی (پیروی از سلف)

یکی از روش‌های سلفیه در تحصیل معارف الهی، رجوع به سلف یعنی کسانی که در سه قرن اول اسلام می‌زیستند، بوده است. (صحابه، تابعین و تابعین تابعین) به نظر این گروه، چون سلف هم عالم‌تر و هم استوارتر در دین بوده‌اند (حلمی، ۱۴۱۶: ۹۲)، بنابراین فهم آنها از کتاب و سنت برای سلفیه حجت است.

مبانی فکری وهابیت منجر به برداشت‌های متفاوت در بحث توحید و شرک و به‌تبع آن صدور فتوای شرک نسبت به مخالفان خود بوده است. آنان مفهوم توحید را بسیار محدود و در مقابل، مفهوم شرک را بسیار وسعت داده‌اند، به‌طوری که اعمالی مانند تبرک، توسل، شفاعت و زیارت اهل قبور را شرک دانسته‌اند. آنان با سوء تعریف توحید عبادی، معتقد به شرک این اعمال هستند. محمدابن‌عبدالوهاب معتقداست: توحیدی که خداوند قبل از نماز و روزه بر بندگانش واجب کرد، توحید عبادی است پس نباید غیر از خدا هیچ‌کس را بخوانند نه پیامبرﷺ و نه غیر او را. (عبدالوهاب، ۱۴۲۶: ۳۱)

همچنین، محمدبن عبدالوهاب در خصوص توسل معتقد است:

> همه علما بر حرمت توسل اجماع دارند و معتقدند که همه این اشخاص کافر هستند. چنانچه در کتاب *الاقناع* آمده است که اجماع تمام مذاهب بر این است که هرکس بین خود و خدایش واسطه‌ای قرار دهد و او را بخواند کافر و مرتد شده و خون و مالش حلال است. هم‌چنین در همین کتاب آمده است که اگر رافضی، صحابه را شتم کند، امام در تکفیر چنین شخصی توقف کرده است، ولی اگر علی‌ؑ را در سختی‌ها و مشکلات بخواند تردیدی در کفر او نیست. (عبدالوهاب، ۱۴۲۶: ۱۴۷)

اما خطرناک‌ترین چیزی که ابن‌تیمیه آن را بنیانگذاری کرد و محمدابن‌عبدالوهاب آن را ادامه داد، مشرک خواندن معتقدین به شفاعت، توسل و یا زیارت قبور است. او معتقد است که هرکس که عقاید فوق را داشته باشد، واجب است چنین شخصی را وادار به توبه کنند و اگر توبه نکرد باید کشته شد. (همان، ۱۴۱۰، ۱۵۶) بر همین مبنا آنان در طول تاریخ حیات خود دست به جنایات وحشتناک متعددی زده‌اند.

تعارضات درونی و مخالفت عقاید وهابیت با قرآن کریم و سنت، از مهم‌ترین نقدهایی است که بر وهابیت وارد است.[۱]

شیوه‌های نفوذ وهابیت

پیش از ورود به بحث شیوه‌های نفوذ، ضروری است چند نکته مورد توجه قرار گیرد:

نکته اول: منظور از نفوذ وهابیت در این پژوهش، انحصار در نفوذ فکری نیست، بلکه علاوه بر آن نفوذ امنیتی و اقتصادی را نیز شامل می‌شود. از طرف دیگر مقید نمودن عنوان تحقیق به نفوذ وهابیت در مناطق محروم، به این معنا نیست که نفوذ و فعالیت وهابیت تنها شامل مناطق محروم شده و در سایر مناطق کشور نفوذی ندارد، بلکه انتخاب این قید برای تحقیق کنونی، به این دلیل است که وهابیت در مناطق محروم و به‌ویژه مناطق مرزی کشور ـ به جهت ناامنی و محرومیت حاکم بر این مناطق و به‌طور کلی وجود بستر مناسب در این ناحیه جغرافیایی ـ از شرایط مساعدتری برای نفوذ و تبلیغ اندیشه‌های خود برخوردار است.

نکته دوم: همچنین تحقیق پیش‌رو، ادعایی درخصوص شناسایی تفصیلی تمام شیوه‌های نفوذ وهابیت و راهکارهای مقابله با آن را ندارد، زیرا علاوه بر اینکه شناسایی همه آن موارد در تحمل این مقال نیست، چه‌بسا شیوه‌های پنهان دشمنی وهابیان علیه نظام جمهوری اسلامی، بسیار پیچیده‌تر از شیوه‌های آشکار باشد، زیرا ابعاد آن محسوس نیست. از همین رو ابتدا مهم‌ترین شیوه‌های نفوذ وهابیت بررسی و سپس پیشنهاداتی متناسب، جهت مقابله با آن شیوه‌ها ارائه خواهد شد.

۱. سوءاستفاده از فقر اقتصادی مناطق محروم

همواره فقر اقتصادی مهم‌ترین بستر برای نفوذ و انحرافات محسوب می‌شود. به همین دلیل سیاست وهابی‌کردن خانواده‌های فقیر و جوانان بیکار شیعه و سنی که بعضاً از اعتقادات ضعیف دینی برخوردار هستند، در دستور کار فتنه‌جویان وهابی قرار گرفته است.

از این‌رو یکی از علل روی‌آوردن تعدادی از شهروندان ایرانی به‌ویژه در استان‌های سیستان و بلوچستان و نیز کردستان یا هرمزگان به وهابیت، محرومیت این استان‌ها به‌همراه بی‌سوادی و فقر فرهنگی و اقتصادی است. (هرسیج و تویسرکانی، ۱۳۹۲: ۱۰۵) در همین راستا کمک مالی به مردم محروم و جوانان بی‌بضاعت، یکی از روش‌های کارآمد فرقه وهابیت برای نفوذ در مناطق محروم است. اتخاذ این روش از سوی این فرقه تنها اختصاص به ایران نداشته و در سایر کشورها نیز جریان وهابیت برای پیشبرد مقاصد خود از این حربه بهره می‌برد.

فقر، بی‌بضاعتی و شدت نیازمندی، موجب تسهیل در پذیرش و انجام اقداماتی است که در شرایط عادی، انجام آن دشوار و یا در مواردی با مخالفت شدید مواجه می‌شود، به‌همین دلیل در آموزه‌های اسلامی و عدالت اقتصادی، تأکید مضاعف شده و نسبت به فقر، هشدارهای مختلف داده شده است. چنان‌که در حدیث نبوی آمده است: «کادَ الفقر أن یکونَ کفراً». (کلینی، ۱۳۶۹: ۲ / ۳۰۷)

البته وهابیان این کمک‌ها را بدون هدف و از روی خیرخواهی انجام نمی‌دهند و احتمال می‌رود که در تحلیل درون‌سازمانی خود این روش را بسیار مؤثر و کم‌هزینه برآورد کرده باشند. از همین رو میزان تشدید شیعه‌ستیزی در بین طبقات جاهل جامعه که امکانات آنان برای دسترسی به ابزار زندگی کم بوده و سطح علمی آنها پایین‌تر قرار دارد، به‌طور محسوسی افزایش یافته است.

وجود فقر ریشه‌دار و نیز وقوع پی‌درپی بلایای طبیعی و البته نبود امکانات کافی اقتصادی، فرهنگی و تفریحی در جنوب

---

۱. ر.ک: آیین وهابیت، جعفر سبحانی؛ نقد وهابیت از درون، علی‌اصغر رضوانی؛ وهابیت در ترازوی نقد، نجم‌الدین طبسی.

استان کرمان و تبعات حاصل از این امر، موجب شده است که برخی قشرهای مردم شهرهای جنوبی استان کرمان در برابر برخی انحرافات و تهاجمات فرهنگی آسیب‌پذیر شوند و بدین‌گونه فرصتی مناسب برای وهابیت جهت جذب قشرهای مختلف این منطقه و به‌ویژه جوانان فراهم شود. (هرسیج و تویسرکانی، ۱۳۹۲: ۱۰۵) در همین زمینه، آیت‌الله مکارم شیرازی، در دیدار با اعضای جامعه روحانیت شیراز، با هشدار در خصوص نفوذ وهابیت در جنوب کشور، تصریح کردند که: امروز فعالیت‌های اقتصادی و تبلیغاتی این گروه ضاله در جنوب کشور در حال گسترش است.[۱]

۲. اعزام کاروان‌های تبلیغی و نشر شایعات بی‌اساس درباره شیعیان

یکی از شیوه‌های مهم و البته کارآمد وهابیت برای نفوذ و شیعه‌ستیزی، تربیت مبلغان مذهبی و اعزام آنها ـ عمدتاً به‌صورت کاروان‌های تبلیغی ـ به گوشه و کنار کشورمان است؛ تا بدین‌وسیله بر ضد شیعیان تبلیغ و به نشر اکاذیب و دروغ‌پردازی‌های بی‌اساس به شیعیان بپردازند.

مکتب تشیع همواره از سوی مخالفان خویش مخصوصاً وهابیت با اتهامات مختلفی مواجه شده است. آنها، این اتهام و تهمت‌ها را تاجایی پیش برده‌اند که این مکتب را دشمن دین اسلام و معتقدان به آن را مشرک معرفی نموده‌اند. عدم شناخت کافی از این مکتب در میان مذاهب دیگر، موجب تأثیرپذیری در میان آنان گردیده است؛ به‌طور نمونه یکی از شیعه‌ستیزان معاصر به نام دکتر ناصر قفاری در کتابش *اصول مذهب الشیعه الامامیه* می‌گوید: [امام] خمینی، نام خویش را در اذان نمازها داخل کرده و حتی بر نام پیامبر [ﷺ] نیز مقدم ساخته است! بعد از تشکیل حکومت به وسیله [امام] خمینی، اذان در نماز تمام جوامع ایرانی چنین است: الله اکبر، الله اکبر، خمینی رهبر؛ یعنی خمینی پیشوای ماست.[۲]

دکتر عبدالله محمد غریب، (یکی از شیعه‌ستیزان معاصر) در کتاب *وجاء دور المجوس* حاکمان جمهوری اسلامی را خطری سخت‌تر از خطر یهود برای اسلام شمرده و می‌نویسد: «خوب می‌دانیم که آنان به زودی با یهود، هم‌دست شده، به جنگ مسلمانان خواهند آمد!» (عباس کاظمی، ۱۳۹۳: ۱۷۲) این تهمت در حالی مطرح شده که امروزه برای رژیم غاصب صهیونیستی، دشمنی سخت‌تر از نظام جمهوری اسلامی ایران نیست و از طرف دیگر هیچ فرقه و گروهی به اندازه وهابیت به نفع یهود و اسرائیل خدمت نکرده است؛ کما اینکه همکاری عجیب این دو جبهه (وهابیت و صهیونیسم) در قتل عام مسلمانان سوری و عراقی، توسط تروریست‌های تکفیری غیرقابل انکار است. البته از این‌گونه اتهامات و دروغ‌پردازی‌های صریح وهابیت بر ضد شیعه به این واقعیت نیز پی‌می‌بریم که دوره چالش علمی تشیع با وهابیت سپری شده است، وهابیت هرچه در انبار شبهه‌تراشی خود داشته، در طول دهه‌های پیشین بر ضد شیعه بسط داده و منتشر کرده است. (همان: ۱۷۴) اما در این بین جهل و ضعف اعتقادات دینی برخی مردمان مناطق محروم و همچنین سایر اقشار جامعه، بستر مناسبی را برای القای شبهات از سوی وهابیون به‌وجود آورده است.

جذب نیرو جهت آموزش تعالیم وهابیت

یکی از روش‌هایی که وهابیت از طریق آن به جذب نیرو می‌پردازد، ایجاد فرصت‌های آموزشی است. وهابیان از این طریق یعنی با تأسیس مدارس و دانشگاه‌های مختلف و پذیرش افراد مختلف از کشورهای هدف، به جذب نیرو می‌پردازند. طبق آمار موجود، در پاکستان ۳ میلیون طلبه وهابی و در افغانستان ۷۰ هزار طلبه وهابی، تحت پوشش ۱۱ هزار مدرسه وهابی برای نشر فرهنگ و تعالیم وهابیت دوره می‌دیدند؛ پیش از این برخی از طلبه‌ها و یا معلمان اهل‌سنت را از استان‌های شرقی و جنوبی ایران به مدینه منوره برده و در دانشگاه اسلامی، آموزش می‌دادند. زمانی که این توطئه برای آنها مشکل‌ساز شد، عربستان سعودی با دائر ساختن مدرسه‌ای با گنجایش ۱۲۰۰۰ طلبه در امارات و جذب جوانان اهل‌سنت از ایران، ... وهابی‌گری را به آنان آموزش داده و با چهره‌های شاخص وهابیت، همچون سرهای تراشیده، ریش‌های بلند و با پول‌های کلان برای تبلیغ وهابیت، به شهرها و روستاها اعزام می‌نمایند. (عصیری، ۱۳۸۹: ۱۱۴ ـ ۱۱۳) این روندِ خطرناک، زمانی به

---

۱. شیعه نیوز، ۱۰ آذر ۱۳۸۹.

۲. شاید وهابی‌ها با سوء برداشت از سرود انقلابی بانگ آزادی (با خوانندگی محمدرضا گلریز)، که با شعار الله اکبر، الله اکبر، خمینی رهبر، آغاز و از صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران پخش می‌شود؛ دچار چنین توهمی شده‌اند و یا اینکه با شنیدن چنین شعاری درصدد بهره‌برداری از آن برآمده‌اند.

اوج خود می‌رسد که وهابیت در مواردی، برخی جوانان شیعه که از اعتقادات ضعیف‌تری برخوردارند را نیز جذب گروه‌های خود نموده‌اند. (همان: ۱۱۴)

۳. سوءاستفاده از جهل و ضعف اعتقادات دینی مسلمانان

یکی دیگر از شیوه‌های نفوذ وهابیت در مناطق محروم، سوءاستفاده از ضعف اعتقاداتِ دینی مردمانِ این مناطق است. با توجه به شناخت اندک و یا ناآشنایی برخی مسلمانان نسبت به اعتقادات تشیع، وهابیان تلاش می‌کنند تا از طریق القای شبهه‌های مختلف، چهره تحریف‌شده‌ای از این مکتب را به سایر مسلمانان نشان دهند. معرفی کردن شیعیان در قالب جریان غالی و یکسان جلوه‌دادن شیعیان دوازده امامی ـ که تعداد آنها بیش از ۴۰۰میلیون است ـ و غلات و علی‌اللهی‌ها ـ که بسیار اندک‌اند ـ یکی از این تلاش‌ها محسوب می‌شود.

این در حالی است که همه فقهای شیعه، غلو را یک جریان انحرافی و غلات را گمراه و خارج از دین اسلام برشمرده‌اند.[۱] اما وهابیان برای پیشبرد اهداف خویش، تلاش‌های گسترده‌ای برای هم‌سان نشان دادن این دو جریان انجام داده‌اند تا بلکه بدین‌وسیله علاوه بر موجه جلوه‌دادن حکم تکفیر شیعیان و مباح شمردن خون آنان، برخی افراد خودفروخته و جاهل را علیه شیعیان تحریک نموده و انگیزه ترور شیعیان را در درونشان ایجاد نمایند. برای مثال می‌توان دکتر صابر طعیمه نویسنده کتاب *دراسات فی القرآن*، چاپ ریاض (مطبعةالمعارف) را نام برد. وی نوشته است که شیعیان مقام الوهیت برای حضرت علی‌علیه‌السلام قائل‌اند و این غلو در مورد تمام دوازده امام وجود دارد. (مؤسسه آموزشی پژوهشی مذاهب اسلامی، افترائات وهابیت علیه شیعه، ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۳)

۴. تشکیل گروه‌های تروریستی ضدشیعی

در دنیای معاصر، وهابیت یکی از بزرگترین حامیان و پرورش‌دهندگان تروریسم در جهان به‌شمار می‌رود که عمدتاً بر ضدشیعه فعالیت می‌کنند. برای نمونه گروهک تروریستی جندالله، یک گروه شبه‌نظامی سنی‌مذهب بلوچ است که با نظام جمهوری اسلامی ایران به مبارزه مسلحانه پرداخته است. این گروه در سال ۱۳۸۲ تأسیس شد و هدف خود را تلاش برای تأمین حقوق مذهبی و قومی بلوچ و اهل‌سنت استان سیستان و بلوچستان ایران اعلام کرد؛ اما در واقع، گروهکی فرقه‌گرا و سازمانی تروریستی است که تحت‌تأثیر اندیشه‌های افراطی سلفیون و با حمایت‌های پاکستان، عربستان و برخی دول غربی، به فعالیت علیه منافع ملی جمهوری اسلامی ایران و امنیت شهروندان ایرانی ـ به‌خصوص در استان سیستان و بلوچستان ـ می‌پردازد.

این گروه تروریستی در ابتدا با داعیه دفاع از حقوق اهل‌سنتِ ساکن در سیستان و بلوچستان شکل گرفت و با این حربه، تعدادی از بومی‌های آن منطقه را با خود همراه ساخت؛ اما دیری نپایید که با قتلِ‌عام ساکنان سنی و شیعه این مناطق توسط این گروهک، اهداف شوم آنان برای همگان مشخص گردید که این گروه تحت‌تأثیر اندیشه‌های وهابی، درصدد سلب آرامش از مردمان این مناطق و ایجاد اختلاف میان شیعه و سنی است.

۵. ایجاد اختلاف میان شیعه و سنی؛ سلاح کهنه اما مخوف استعمار

تقریباً ۱۰ درصد از جمعیت کشور ایران را اهل‌سنت با قومیت‌های متنوع و با گویش‌های متفاوت تشکیل می‌دهد که بیشتر در مناطق مرزی میهن اسلامی سکونت دارند. (جمشیدی، ۱۳۸۶: ۱۶) اهل‌سنت ایران به‌رغم تبلیغات مغرضانه خارج از کشور، هیچ‌گاه از برادران شیعه خود جدا نبوده و نیستند؛ آنها به‌عنوان یک شهروند ایرانی ـ همچون سایر شهروندان ـ حق و حقوقی دارند و قانون اساسی این حقوق را محترم شمرده است.

دین رسمی ایران، اسلام و مذهب جعفری اثنی‌عشری است و این اصل الی‌الابد غیرقابل تغییر است و مذاهب دیگر اسلامی اعم از حنفی، شافعی، مالکی، حنبلی و زیدی دارای احترام کامل می‌باشند و پیروان این مذاهب در انجام مراسم مذهبی، طبق فقه خودشان آزادند. (اصل دوازدهم قانون اساسی)

---

۱. ر.ک: نعمت‌الله صفری فروشانی، غالیان.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی نیز از آنجایی که این انقلاب دارای ابعاد فرهنگی و معنوی عظیمی بوده، به جامعه روحانیت اهل‌سنت توجه ویژه‌ای شده است که این امر از مهم‌ترین دستاوردهای انقلاب اسلامی محسوب می‌شود.

بدون تردید به‌دلیل وجود پیشینه تعامل میان شیعه و سنی، عرصه به‌گونه‌ای بر وهابیت تنگ شده که برای ایجاد اختلاف میان آنان اقدام به انفجار مساجد اهل‌سنت و شیعیان می‌کند. گواه این مدعا کثرت وقوع عملیات تروریستی در مناطقی است که شیعه و سنی در کنار هم حضور دارند. از همین‌رو وهابیون تلاش می‌کنند تا با اجرای عملیات تروریستی در این مناطق، شیعه و سنی را به‌هم بدبین نموده و با ایجاد تفرقه ـ که همان سلاح کهنه اما کارآمد استعمار است ـ به اهداف شوم خود نائل آیند و به نفوذ خود در این مناطق گسترش دهند و با چاپ و نشر شبهات ضدشیعه، زمینه شبهه‌افکنی و تردید در اعتقادات را فراهم نمایند.

بنابراین یکی از محوری‌ترین فعالیت‌های این فرقه، ایجاد اختلاف میان شیعیان و اهل‌تسنن در مناطق سنی نشین است. در واقع زندگی مسالمت‌آمیز و توأم با برادری میان شیعیان و اهل‌سنت که تاکنون ملموس بوده، با چنین فعالیت‌هایی دست‌خوش تغییرات نامیمون شده است.

۶. شبهه‌افکنی و تردید در اعتقادات

کارگزاران آیین وهابیت با شکست در عرصه نظامی، آخرین استراتژی خود را به‌سمت و سوی اعتقادات شیعه با هدف شبهه‌افکنی و براندازی نظام جمهوری اسلامی به‌کار بسته‌اند. در همین راستا با حمایت مالی و پشتیبانی گسترده استعمار غرب و ارتجاع عرب، به‌سمت شبهه‌افکنی و تردید در آموزه‌های مکتب تشیع روی آورده‌اند.

ظاهر ادعای آنان دعوت به توحید و مخالفت با توسل، شفاعت، تبرک و شرک دانستن آنها به‌گونه‌ای است که زمینه عوام‌فریبی افرادی که از دانش کافی و یا اعتقاد قوی برخوردار نیستند را فراهم می‌کند؛ این در حالی است که مکتب تشیع به اسلام راستین با نام اسلام ناب محمدی صلی‌الله‌علیه‌وآله اعتقاد داشته و تمامی آموزه‌های آن را با کتاب و سنت سازگار می‌داند.

اتخاذ این راهبرد از سوی این فرقه، علاوه براینکه از خصومت وهابیون با جمهوری اسلامی ایران حکایت دارد، نشانگر نگرانی جدی آنها نسبت به گسترش تشیع است؛ چراکه مکتب تشیع از آموزه‌های اصیل اسلامی و ایمانی بالایی برخوردار است که وهابیت به‌طور قطع از آن بی‌نصیب است.

از همین‌رو وهابیت درصدد است تا با سوءاستفاده از شرایط اقتصادی و فرهنگی حاکم در مناطق محروم، و ایجاد تردید در اعتقادات ساکنان این مناطق، بتواند برخی افراد ناآگاه را به‌سمت خود جلب نماید و با جذب افراد، به معارضه با جمهوری اسلامی ایران بپردازد.

واضح و مبرهن است که شیوه‌های نفوذ وهابیت تنها محدود به موارد فوق‌الذکر نمی‌باشد؛ بلکه این فرقه از حربه‌های دیگری همچون: تطمیع برخی عالم‌نمایان شیعه، ایجاد مدارس مذهبی به نام اهل‌سنت اما در واقع به کام وهابیت، همکاری با معارضان جمهوری اسلامی ایران، توزیع مواد مخدر و ناامن‌سازی مرزها و ... بهره می‌برد که تبیین همه آنها در گنجایش این مقاله نیست. بنابراین بدون اطاله کلام به ارائه و بررسی پیشنهاد راهکارهایی جهت مقابله با این پدیده می‌پردازیم.

راهکارهایی برای مقابله با نفوذ وهابیت

پس از بررسی اجمالی شیوه‌های نفوذ وهابیت در مناطق محروم و چگونگی فعالیت آن، تبیین و پیشنهاد راهکارهایی برای اتخاذ راهبرد و سیاست‌های مؤثر جهت مقابله با این جریان و جلوگیری از گسترش آن، ضرورت می‌یابد. اجرای این مهم، علاوه بر دارا بودن نقش بازدارندگی، به‌منزله زیربنای مقابله با وهابیت محسوب می‌شود؛ هنوز بسیاری از آموزه‌های اصیل مکتب تشیع برای بسیاری از شیعیان تشریح نشده است تا چه‌رسد به سایر فرق اسلامی و غیراسلامی. از همین‌رو وقتی که جریان وهابیت، شبهاتی را علیه مبانی شیعی مطرح می‌کند؛ بیش و پیش از همه، افرادی که آشنایی کافی با مبانی تشیع را ندارند، خود را در میدان نبرد، شکست خورده و مأیوس می‌یابند و بدون هیچ تفکر و مقاومتی، تسلیم آماج شبهات می‌شوند.

بنابراین شناخت درست عقاید تشیع، باعث می‌شود که عوام شیعه در صورت مواجهه با شبهات وهابیون، حتی تسلیم خواست آنها برای گفتگو نیز نشده و به آنها اجازه برداشتن گام بعدی را ندهند.

۱. تبیین صحیح عقاید شیعه

بنیادی‌ترین و ریشه‌ای‌ترین اقدامی که ضروری است در مقابله با خطر وهابیت در داخل کشور صورت پذیرد، واکسینه‌شدن شهروندان در برابر انحرافات وهابیت از طریق ارشاد و راهنمایی آنها بر طبق اصول قدرت نرم است (هرسیج و تویسرکانی، ۱۳۹۲: ۱۰۷ ـ ۱۰۶) و برای اجرای این مهم، سیاست‌های ذیل ضروری به نظر می‌رسد.

الف) پاسخ‌گویی به شبهات وهابیت علیه تشیع

جنگ امروز ما با مخالفان، جنگ رسانه‌ای و یا به‌بیانی دیگر، نرم افزاری است. در جنگ سخت‌افزاری، دشمنان تشیع می‌دانند که توان مقابله با این مکتب را ندارند و مثال بارز آن جنگ تحمیلی و جنگ ۳۳ روزه حزب‌الله، علیه اسرائیل ـ سومین ارتش مدرن دنیا ـ است. این مقابله ثابت کرد که دشمنان تشیع در حوزه سخت‌افزاری ضربه‌پذیر بوده، از همین‌رو بیشتر تلاش خود را در حوزه نرم به‌کار انداخته و با بهره‌گیری از تبلیغات دروغین رسانه‌ای، شیعیان را آماج شبهات خود قرار داده‌اند.

بنابراین لزوم پاسخ‌گویی به شبهات وهابیت، امری اجتناب ناپذیر بوده و برهمه علما و دلسوزان واقعی این مکتب، شایسته و لازم است که به‌موقع و به‌صورت سنجیده به این شبهات پاسخ داده و با استفاده از امکانات مدرن رسانه‌ای و تربیت و اعزام مبلغان متعهد به سایر جوامع ـ به‌خصوص مناطق محروم ـ بیش از پیش به رسالت بنیادین خود جامه عمل بپوشانند. چراکه ایجاد اختلاف‌های قومی و مذهبی یکی از شیوه‌های مهم استکبار جهانی برای فروپاشی نظام‌های مخالف خود بوده است و وهابیت به‌دلیل شرایط خاص آن، بهترین ابزار برای سیاست آنان محسوب می‌شود. در طول سالیان اخیر با دقت نظر و بررسی اسناد و شواهد بحران‌های قومی و مذهبی، دخالت و پشتیبانی کشورهای غربی به‌خصوص آمریکا و اسرائیل مشخص گردیده است.

ب) تربیت مبلغان و سخنرانان متعهد جهت تبلیغ مؤثر

متأسفانه برخی از مبلغانی که از سوی ارگان‌های مختلف به‌منظور تبلیغ در مناطق محروم اعزام می‌شوند، به‌دلیل فقدان انگیزه و صلاحیت لازم، ضعف اطلاعات علمی، عدم آشنایی با محیط و تجربه ناکافی تبلیغ در این مناطق، تأثیر لازم را نداشته و حتی در مواردی نتیجه معکوس نیز درپی داشته‌اند. این امر تلاش و کوشش بیش از پیش حوزه‌های علمیه را می‌طلبد و مسئولیت خطیر علما و طلاب را نمایان می‌سازد.

مبلغان و سخنرانان باید در مناطق مختلف جمهوری اسلامی ایران ـ به‌ویژه مناطق مرزی و دورافتاده ـ مردم را با بیانی ساده، روان و مستدل، با آموزه‌ها و مبانی مکتب تشیع آشنا سازند تا علاوه بر فراهم آمدن زمینه گرایش غیرشیعیان به مذهب شیعه، با پاسخ‌گویی به شبهات مطرح شده، از سرعت شیعه‌ستیزی معاصر نیز کاسته شود.

اما این کار نیز نیازمند نظارت است، چراکه برخی منبری‌ها و مداحان در جوامع اسلامی و به‌خصوص جوامع شیعی به گفته‌های عوام‌پسندانه روی‌آورده و گاهی آگاهانه یا ناآگاهانه مطالبی وهم‌انگیز را بیان می‌کنند که گهگاه سبب تشدید شیعه‌ستیزی در جامعه نیز می‌گردد. (عباس کاظمی، ۱۳۹۳: ۲۱۴)

ج) استفاده از امکانات مدرن رسانه‌ای

وهابیون عصر حاضر برخلاف اسلاف خود ـ که هرگونه نوآوری را بدعت در دین دانسته و حتی سیم‌های تلگراف را به‌عنوان بدعت در دین قطع می‌کردند ـ از کلیه امکانات و ابزار نوینِ تکنولوژیِ روز جهت اشاعه اهداف خود استفاده می‌نمایند. حضور فعال آنان در دنیای اینترنت و گسترش فعالیت شبکه‌های ماهواره‌ای نظیر: کلمه، صبح، نور، وصال، اینترنشنال و ... گواه این ادعاست. بنابراین با توجه به گسترش روزافزون رسانه و دسترسی به فضای مجازی و نیز تأثیر گسترده آن در قشرهای مختلف مردم ـ از کودکان تا کهنسالان ـ ضروری است تا مبلغان شیعی نیز از این امکان به‌نحو احسن استفاده کنند. لازمه این امر، شناخت، کسب مهارت و آموزش شیوه استفاده از این امکانات است که باید به‌صورت جدی از جانب سازمان‌های تبلیغاتی و مبلغان دینی پیگیری و به‌شکل سازمان‌دهی شده و هماهنگ از آن استفاده شود تا بدین طریق جنبه تهدیدآمیز این فناوری را به‌فرصتی برای توسعه و تعمیق مفاهیم دینی و اعتقادی شیعه تبدیل نمود. لزوم استفاده از فناوری‌های جدید رسانه‌ای جهت بیان واقعیت‌های مکتب تشیع، در حالی مطرح می‌شود که فضای مجازی و اینترنت، از

تبلیغات و فعالیت‌های جریان وهابیت در امان نیست. (هرسیج و تویسرکانی، ۱۳۹۲: ۹۸)

درحالی‌که مسئولین دولتی و مذهبی در راه‌اندازی پایگاه‌های اطلاع‌رسانی فراگیر و اثربخش در فضای مجازی، سیاست‌گذاری صحیحی را انجام نداده‌اند و همچنان پایگاه‌های وابسته به صهیونیست‌ها مانند گوگل، یاهو و آمازون، در زمره پایگاه‌های پرمراجعه در کشورهای شیعی همچون ایران هستند، شماری از وهابیون اقدام به راه‌اندازی پایگاه‌هایی تحت عنوان گوگل اسلامی کرده‌اند. پایگاه گوگل اسلامی یک موتور جست‌وجوی سفارش‌شده گوگل است که با قابلیت سفارش‌سازی جست‌وجو، کاربران را به پایگاه‌های خاص ارجاع می‌دهد. اینجا است که جهت‌گیری گردانندگان پایگاه، در نتایج به‌دست آمده اثرگذار می‌شود. (حسن‌پور، ۱۳۸۸: ۳۷)

۲. مقابله به‌مثل و طرح تناقضات وهابیت

با توجه به اینکه یکی از عوامل گسترش فرقه وهابیت، ایجاد شبهه و تردید در اعتقادات اصیل اسلامی است و از طرفی یکی از آموزه‌های مهم قرآنی بنا به حکم آیه «... فمن اعتدي عليكم فاعتدوا عليه بمثل مااعتدي عليكم ...» (بقره / ۱۹۴) مقابله به‌مثل با دشمنان اسلام است؛ باید از حالت تدافعی خارج شده و با ایجاد شبهه از سوی علما و اندیشمندان دینی، اندیشه‌های انحرافی وهابیت در سطح جهان اسلام به چالش کشیده شود تا بدین طریق مخالفان شیعه و سنی را از حالت تهاجمی خارج نماید. از همین‌رو، اعلام آمادگی مراجع گران‌قدر شیعه برای مناظره با علمای وهابی، حرکتی هوشمندانه و قابل تقدیر است، حتی اگر علمای وهابی تمایلی به این مناظره نشان ندهند، که این نیز حکایت از تهی بودن این فرقه ضاله و پویایی مکتب تشیع دارد.

از این‌رو یکی از وظایف خطیر علما و فقهای شیعی و همچنین مبلغان متعهد این است که تناقضات این فرقه ضاله را به‌بیانی ساده و روان در سراسر کشور به‌خصوص در مناطق محروم، تشریح و منتشر نمایند تا خیال باطل این جریان انحرافی در پیشبرد مقاصد شوم خود، به یأس و ناامیدی مبدل شود؛ زیرا همان‌طور که تاکتیک عقب‌نشینی مداوم در جنگ سخت، باعث پیشرفت دشمن و شکست نیروی خودی می‌شود؛ در جنگ نرم نیز این تاکتیک محکوم به شکست خواهد بود.

بدین منظور تأسیس مراکز آموزشی و پژوهشی وهابیت‌شناسی و نیز برگزاری دوره‌های آموزشی برای تربیت نیروها و مردم آن مناطق، ضروری به‌نظر می‌رسد.

۳. تأسیس مراکز فعال برای رد شبهه‌ها و شناسایی نقاط ضعف وهابیت

هرچند پایگاه‌های اینترنتی و مؤسساتی مرتبط با این مسئله وجود دارد، اما اولاً کمیت و کیفیت این مراکز به نسبت هجمه شبهات، ناکافی بوده و ثانیاً هماهنگی چندانی در خصوص نحوه پاسخ‌گویی به شبهات و تقسیم وظایف میان آنها وجود ندارد. در همین رابطه، تعدادی از اندیشمندان اسلامی عرب‌زبان و محققان و فضلای شیعی، با همکاری یکی از مراکز پژوهشی داخل کشور، حدود ۵ هزار جلد از تألیفات علمای وهابی را مورد مطالعه قرار داده و حدود هشت هزار شبهه در ۶۰۰ عنوان جمع‌آوری کرده‌اند که از این تعداد، حداکثر به ۸۰۰ شبهه جواب داده شده است. همچنین در خصوص غالب شبهاتی که جواب داده شده، نظر برخی بر این است که پاسخ‌ها غیرکارشناسانه است و چه‌بسا بعضاً شبهاتی را جواب می‌دهند که خود جواب، القای شبهه است و ضررش برای شیعه، بیش از نفعش است.[۱] به‌عنوان مثال در سایت تبیان ـ با آن همه برنامه‌های عریض و طویل خود که روزانه، چندصدهزار مراجعه‌کننده دارد ـ سؤال کرده‌اند:

اینکه رفتار شیعه نسبت به خلفا چگونه است و چه برخوردی در مواجهه با رفتار خلفا می‌شود می‌توان گفت: اولاً، مذمت خلفا از دیدگاه تمام فقهای شیعه، حرام است. ثانیاً؛ عقلای قوم، خلفا را لعن نمی‌کنند. یعنی کسانی که لعن می‌کنند، جزء مجانین هستند. در روایت کافی ـ با سند ضعیف ـ و تهذیب الأحکام ـ با سند صحیح ـ در مورد امام صادق علیه السلام آمده است: «سمعنا أباعبدالله عليه السلام و هو يلعن في دبر كل مكتوبة أربعة من الرجال و أربعا من النساء». (کلینی، الکافی، ۳ / ۳۴۲)

در شرح حال امام خمینی آمده است که در طول عمرشان، هیچ وقت زیارت عاشورا را ترک نکردند. آیا ایشان جزء

---

۱. حسینی قزوینی، سید محمد، ۱۳۸۸، روش‌شناسی در پاسخ‌گویی به شبهات، مؤسسه مطالعاتی حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف، قابل دسترس در:
http://www.valiasr-aj.com/fa/page.php?bank=sokhan&id=164.

عقلای قوم نیستند؟! ... بنابراین نباید به بعضی از سؤالات پاسخ داده شود. بعضی از سؤالات هم که جواب داده می‌شود، نباید در سایت و اینترنت و در ملأ میلیون‌ها انسان قرار بگیرد. (حسینی قزوینی، همان)

۴. تلاش برای وحدت

مهم‌ترین عاملی که می‌تواند عرصه را بر وهابیت تنگ کرده و نقشه‌های استعمارگران ـ که حاضرند مساجد اهل‌سنت و شیعیان را برای اختلاف افکنی میان آنها منفجر کنند ـ را نقش برآب کند، تقویت وحدت شیعه و سنی است؛ چنانچه رهبران انقلاب اسلامی ایران و علمای دین و بزرگان تقریب نیز همواره بر آن تأکید کرده‌اند. بی‌شک آنچه اینک آماج همه فعالیت‌های وهابیت و دیگر گروه‌ها و حتی رسانه‌های استکباری است، جدا کردن مسلمانان شیعه و سنی از یکدیگر است.[۱]

در خصوص ایجاد وحدت میان مسلمانان جهت کاهش نفوذ وهابیت، سیاست‌های ذیل پیشنهاد می‌گردد:

الف) تعامل میان شیعه و سنی

وحدت میان شیعه و سنی بدین‌معنا نیست که همه شیعیان تغییر مذهب داده و مذهب سنی را انتخاب نمایند و یا همه اهل‌تسنن به شیعه گرایش پیدا کنند، چنین چیزی نه در تاریخ سابقه دارد و نه وقوع آن امکان پذیر است. بلکه منظور از وحدت و تعامل میان شیعه و سنی این است که شیعه و سنی بر اصولی که مورد توافق هر دو مذهب می‌باشد و وجه اشتراکشان محسوب می‌شود، تکیه کنند و قبل از آنکه به موارد افتراق بپردازند، وجوه اشتراک خود را یادآور باشند و از نزاع‌های غیرمنطقی و تعصبات نادرست، پرهیز کنند تا بدین‌وسیله ضمن گسترش اسلام، از هجوم دشمنان سرسخت اسلام ـ همچون استعمار و وهابیت ـ به جامعه مسلمانان جلوگیری شود.

اینکه خود علمای فرق چهارگانه اهل‌سنت، به نقد جدی عقاید ابداعی وهابیت دست بزنند، اقدامی بسیار مهم در آگاه‌سازی بدنه مسلمانان جهان است. چراکه به انحرافی و جعلی بودن این فرقه به‌ظاهر حامی اهل‌سنت، صحه گذاشته و آنان را منزوی خواهد کرد. تاکنون تعدادی از علمای فهیم اهل‌سنت، با وجود فشارهای فراوان و تهدیدات موجود، به این مهم اقدام کرده‌اند.[۲] لکن این اقدامات کافی نیست و باید اقدامات بیشتری در این عرصه صورت پذیرد.

بدون شک نقد وهابیت از طرف علمای سنی، یکی از مؤثرترین اقدامات در مقابله با نفوذ وهابیت در مناطق محروم به‌شمار می‌رود و این بدان جهت است که اغلب اهل‌سنت ایران که در استان‌های کردستان، هرمزگان، و سیستان و بلوچستان زندگی می‌کنند، پیرو فرقه‌های شافعی، حنفی و اشعری بوده و شدیداً از فعالیت وهابی‌ها احساس نگرانی می‌کنند. از سوی دیگر آنچه مسلم است، این است که احتمال جذب افراد، توسط وهابیت، از میان شهروندان سنی مذهب نسبت به شهروندان شیعه ایرانی بیشتر است. بنابراین در صورت طرد وهابیت بدین طریق، بدیهی است که فعالیت و نفوذ وهابیت کم‌اثر خواهد شد.

ب) رفع محرومیت از ساکنان مناطق محروم به‌خصوص ساکنان اهل‌سنت

اگرچه فعالیت گروه‌های تکفیری ـ که در واقع مهم‌ترین مانع توسعه در منطقه هستند ـ یکی از موانع پیشرفت مناطق محروم می‌باشد، لکن تلاش برای ایجاد بستر مناسب اقتصادی و همکاری برای جامه عمل پوشاندن به طرح اقتصاد مقاومتی به‌منظور ایجاد فرصت‌های شغلی برای عموم مردم و بالاخص اقشار محروم جامعه، برای از کار انداختن روند شیعه‌ستیزی و جلوگیری از نفوذ وهابیت بسیار مؤثر و حیاتی به‌نظر می‌رسد. همچنین در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی که بی‌ارتباط با رفع محرومیت اقتصادی از سراسر جامعه نیست، بیش از پیش باید با مفاسد اقتصادی که موجب دلسردی و تفرقه بین آحاد جامعه می‌شود، برخورد قاطع صورت گیرد.

ج) بهبود روابط مسئولین نظام با بزرگان اهل‌سنت

اگر مسئولان نظام در قبال نفوذ وهابیت به داخل مرزهای کشور و چالش‌های ناشی از آن، احساس خطر می‌کنند، در درجه اول باید

---

۱. نقد یک رویکرد در تقابل با وهابیت؛ وهابیت‌ستیزی به سبک وحدت ستیزان (۱۳۸۸)، اتحادیه بین‌المللی امت واحده، ۱۶ اسفند، قابل دسترس در: http://unified-ummah.com / ?a=content.id&id=411&lang=fa.

۲. نقد یک رویکرد در تقابل با وهابیت؛ وهابیت‌ستیزی به سبک وحدت ستیزان (۱۳۸۸)، اتحادیه بین‌المللی امت واحده، ۱۶ اسفند، قابل دسترس در: http://unified-ummah.com / ?a=content.id&id=411&lang=fa.

به این امر بیاندیشند که چگونه رابطه خود با بزرگان اهل‌سنت را بهبود بخشند و همواره این پند هوشمندانه امیرالمؤمنین علیه السلام که: «مردم بیشتر به بزرگان خود شبیه‌ترند تا آبا و اجدادشان»؛ (حرانی، ۱۳۶۲: ۲۰۸) را به‌یاد داشته باشند. البته توجه به خواسته‌های منطقی برادران و خواهران سنی‌مذهب تنها به این جهت نیست، بلکه بیش و پیش از آن به این واقعیت مربوط است که آنها نیز چون سایر ایرانی‌ها، شهروند این کشور بوده و طبق قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران از حقوق و مزایایی برخوردارند.

از آنجا که جذب نیرو توسط وهابیت، اکثراً از میان شهروندان سنی‌مذهب اتفاق می‌افتد، باید پای صحبت بزرگان اهل‌سنت نشست و به درد دل آنها گوش فرا داد و بدون تعصب و موضع‌گیری علیه انتقادات، به‌جای اهل‌سنت اندیشید که چه باید کرد. در غیر این‌صورت ممکن است آنها احساس تبعیض نموده و به‌دنبال آن پای مسائل هویتی به‌میان آمده و هویت قومی ـ فرقه‌ای آنها، به نسبت هویت ملی تقویت شود و بدین نحو به دامان وهابیت سوق داده شوند.

د) مهیا نمودن مناظره‌های علمی با بزرگان وهابیت و پخش آن به‌طور عمومی برای مردم

به جرأت می‌توان گفت که هیچ حربه‌ای برای مقابله با نفوذ وهابیت همانند مناظره علمی با مفتی‌های این فرقه و انتشار آن در بین توده‌های مردم ـ به‌خصوص در مناطق محروم ـ کارآمد و کوبنده نخواهد بود. در تأیید این مدعا همین بس که وقتی برخی از علمای شیعه، علمای وهابی را به مناظره دعوت نمودند، پاسخی از جانب این علمای به‌ظاهر یکتاپرست دریافت نشد و موجب رسوایی بیش از پیش این رقیب به ظاهر قدر قدرت! شد. (هرسیج و تویسرکانی، ۱۳۹۲: ۲۱۴)

البته هرگز نباید فراموش کرد که در این مناظرات باید افراد متخصص به فن مناظره و آشنا به فرق اسلامی ـ به‌خصوص آشنا به تشیع و وهابیت ـ حضور یابند و هرگز نباید در چنین مواردی مسامحه نمود. زیرا این‌گونه مناظرات، قبل از آنکه مناظره میان چند شخص تلقی شود، مناظره میان جبهه حق و باطل محسوب می‌شود و بدیهی است که شکست هریک از طرفین به‌منزله شکست مکتب او نیز قلمداد خواهد شد.

۵. شناسایی و انهدام تشکیلات تبلیغی و تروریستی وهابی

یکی از شیوه‌های بسیار مناسب و در عین‌حال کم‌هزینه برای مقابله با نفوذ وهابیت در جامعه و به‌ویژه در مناطق محروم، شناسایی و انهدام تشکیلات تبلیغی و تروریستی آنها در داخل و خارج از مرزهای کشور است، تا بدین طریق هم عملیات تروریستی آنان را کشف و خنثی نمود و هم تا انهدام کامل این گروه‌ها پیش رفت. اگرچه ارائه این راهکار، در ظاهر ساده به‌نظر می‌رسد، اما در عمل با مشکلاتی مواجه است. اما امکان عمل به این پاتک و موفقیت آن به تجربه اثبات شده و مؤید آن ضربات پیاپی نیروهای امنیتی به گروه تروریستی جندالشیطان است که رفتارهای تروریستی این گروه از ابتدای شکل‌گیری و در طول فعالیت، از چشم نیروهای امنیتی پنهان نبود. در مدت فعالیت این گروه، تعدادی از اعضا در قالب ده‌ها تیم عملیاتی دستگیر و یا در عملیات‌ها به هلاکت رسیده و تیم‌های اعزامی نیز متلاشی شدند. در این راستا چندین بمب کشف و قریب به ۱۰۰ عملیاتِ طراحی شده، به‌واسطه دستگیری اعضا و متلاشی شدن تیم‌ها، خنثی شد. کما اینکه دستگیری بی‌نقص سرکرده گروه ـ عبدالمالک ریگی ـ حاکی از اشراف اطلاعاتی هوشمندانه دستگاه اطلاعاتی و دیگر نیروهای نظامی و انتظامی مستقر در منطقه است. (اسماعیلی، ۱۳۹۰: ۲۷۱)

در این بین ذکر یک توصیه امنیتی، ضروری و چه‌بسا حیاتی به‌نظر می‌رسد و آن اینکه شیوه نفوذ و چگونگی طراحی این‌گونه عملیات‌ها، برای انهدام این گروهک‌ها، نباید بازگو شود؛ زیرا ممکن است با فاش‌شدن برخی اسرار نظامی پیچیده، گروه‌های تروریستی ضمن کشف یک شیوه اطلاعاتی پیچیده، به نقطه‌ضعف خود و گروه پی‌ببرند و آن را تقویت نمایند. به‌طور نمونه پس از آنکه عبدالمالک ریگی توسط نیروهای امنیتی جمهوری اسلامی ایران طی یک عملیات منحصر به‌فرد دستگیر شد و همه معادلات گروه و سازمان‌های اطلاعاتی بیگانه که از آنها حمایت می‌کردند را به‌هم ریخت؛ رسانه‌های بیگانه با سکوت معنادار از کنار ضربه وارده به گروه و اعترافات عبدالمالک گذشتند و بیشتر به گمانه‌زنی درباره چگونگی دستگیری و نوع عملیات اشاره داشتند (همان:۲۷۰) و به نظر می‌رسید آنها درپی این بودند که مسئولان اطلاعاتی ایران را تحریک کنند که چگونگی عملیات را بازگو کنند، تا بلکه از این طریق به نقطه‌ضعف خود پی‌ببرند و این رخنه را اصلاح نمایند.

نتیجه

پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، مبارزه وهابیت با تشیع شدت یافته است. به‌گونه‌ای که قرائن و شواهد، حاکی از نفوذ این فرقه در مناطق محروم جمهوری اسلامی ایران است. از مهم‌ترین شیوه‌های نفوذ وهابیت، سوء استفاده از فقر مادی مناطق محروم، اعزام کاروان‌های تبلیغی به‌منظور نشر شایعات بی‌اساس درباره شیعیان، ایجاد ناامنی در مرزها جهت تشکیل گروه‌های تروریستی ضدشیعی، القای تبعیض در میان اهل‌سنت و ایجاد اختلاف میان شیعه و سنی، و شبهه‌سازی علیه تشیع است. در مقابل، تبیین صحیح عقاید شیعه از طریق تربیت مبلغان و سخنرانان متعهد جهت تبلیغ مؤثر در مناطق محروم، بهبود روابط مسئولین نظام با بزرگان اهل‌سنت، مقابله به‌مثل و طرح تناقضات وهابیت، تأسیس مراکز فعال برای رد شبهه‌ها و شناسایی نقاط ضعف وهابیت، رفع محرومیت از مناطق محروم، شناسایی و انهدام تشکیلات تبلیغی و تروریستی وهابی و مهیا نمودن مناظره‌های علمی با بزرگان وهابیت و نشر آن به‌طور گسترده، از جمله راهکارهای مناسب و مؤثر جهت مقابله با نفوذ وهابیت است.

منابع و مآخذ

۱. *قرآن کریم*.

۲. ابن‌تیمیه، احمد بن عبدالحلیم، ۱٤۱۰ ق، ***زیارت القبور و الاستنجاد بالمقبور***، ریاض، مطابع ریاض.

۳. ابن‌تیمیه، احمد بن عبدالحلیم، ۱٤۱٦ ق، ***کتاب الایمان***، بیروت، دارالکتب العلمیه.

۴. ابن‌عبدالوهاب، محمد، بی‌تا، ***الرسائل الشخصیة***، تحقیق: صالح الفوزان و محمّد بن صالح العقیلی، ریاض، جامعة الإمام محمّد بن سعود.

۵. اسماعیلی، حمیدرضا، ۱۳۹۰، ***مجموعه مقالات تروریسم در ایران معاصر؛ مطالعه موردی پس از انقلاب اسلامی***، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی.

۶. تابناک، ***فعالیت دانشجویی وهابیون در یک استان***، ۲۸ فروردین ۱۳۹۰.

۷. جمشیدی، فاطمه، بهمن ۱۳۸٦، «اقلیت مذهبی شیعه در جهان اسلام و اقلیت سنی در ایران»، ***مجله پگاه حوزه***، شماره ۲۲۵، ص ۱۶.

۸. حرانی، ابن‌شعبه، ۱۳٦۲، ***تحف العقول عن آل الرسول***، ترجمع محمدباقر کمره‌ای، تهران، کتابچی.

۹. حسن‌پور، مریم، ۱۳۸۸، «وهابیت و گوگل اسلامی»، ***ماهنامه امید انقلاب؛ ماهنامه فرهنگی***، اجتماعی، شماره ۴۰۳، ص ۳۷.

۱۰. حسنی‌دخت، مطهره، ۱۳۸۹، «شیوه‌های تبلیغی وهابیت»، ***پیام***، زمستان، شماره ۱۰٤.

۱۱. حسینی قزوینی، سید محمد، ۱۳۸۸، «***روش‌شناسی در پاسخ گویی به شبهات***»، مؤسسه مطالعاتی حضرت ولی عصر عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف قابل دسترس در:http://www.valiasr-aj.com/fa/page.php?bank=sokhan&id=164

۱۲. حلمی، مصطفی، ۱٤۱٦ ق، ***قواعد منهج السلفی فی الفکر الاسلامی***، مصر، بی‌نا.

۱۳. حیدری، محمدشریف، بهار ۱۳۸۸، «سلفی‌گری نوین در تقابل با رهابرد وحدت اسلامی»، ***حکمت و فلسفه اسلامی***، شماره ۲۷.

۱۴. خبرگزاری فارس، ***کشف محموله کتب ضد شیعی در بندر لنگه***، ۱٤ آذر ۱۳۸۹.

۱۵. خبرگزاری فارس، ***هرمزگانی‌ها هیچ گرایشی به وهابیت ندارند***، ۱٤ شهریور ۱۳۸۸.

۱۶. خبرگزاری مهر، ***همدستی وهابی ـ صهیونیستی در حادثه چابهار***، ۲٤ آذر ۱۳۸۹.

۱۷. دفتر پژوهش‌های مؤسسه کیهان، ۱۳۹٤، ***درباره شیطان؛پیدا و پنهان شکل‌گیری وهابیت***، تهران، انتشارات کیهان.

۱۸. دهخدا، علی‌اکبر، ۱۳۷۷، ***لغت نامه دهخدا***، تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه.

۱۹. رضوانی، علی‌اصغر، ۱۳۸۹، ***وهابیان را بهتر بشناسیم***، قم، دلیل ما.

۲۰. شیعه نیوز، ***هشدار آیت الله مکارم در خصوص گسترش وهابیت در جنوب کشور***، ۱۰ آذر ۱۳۸۹.

۲۱. عابدی، احمد، ۱۳۹۰، ***توحید و شرک در نگاه شیعه و وهابیت***، تهران، مشعر.

۲۲. عباس کاظمی، سید توقیر، ۱۳۹۳، ***شیعه‌ستیزی در دنیای معاصر***، قم، مؤسسه بوستان کتاب.

۲۳. عصیری، سید مجتبی، ۱۳۸۹، ***شاخ شیطان؛ نقد و بررسی فرقه ضاله وهابیت***، قم، انتشارات رشیدی.

۲۴. فقیهی، علی‌اصغر، ۱۳۷۷، ***وهبیان بررسی و تحقیق درباره عقاید و تاریخ وهابی***، تهران، سبا.

۲۵. قائم نیوز، ***نفوذ وهابیت در آموزش و پرورش***، ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۰.

۲۶. کلینی، ۱۳۶۹، ***الکافی***، ج ۳، ترجمه سید جواد مصطفوی، تهران، کتابفروشی علمیه اسلامیه.

۲۷. کمیلی، علیرضا، ۱۳۸۶، «وهابیت و ایران»، ***فرهنگ پویا؛ فرهنگی اجتماعی سیاسی***، نشریه فرهنگ پویا، شماره ۷، ص ۱۰۴.

۲۸. محمد بن عبدالوهاب، ۱٤۲٦، ***مختصر الانصاف و الشرح الکبیر***، المحقق عبد العزیز بن زید الرومی، بی‌نا، مطابع ریاض.

۲۹. معین، محمد، ۱۳۸۱، ***فرهنگ فارسی یک جلدی معین***، تهران، نشر سرایش.

۳۰. ملک‌زاده، محمد، ۱۳۹٦، ***سلفیگری و روشن فکری دینی***، قم، مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی.

۳۱. ***نقد یک رویکرد در تقابل با وهابیت؛ وهابیت‌ستیزی به سبک وحدت ستیزان*** (۱۳۸۸)، اتحادیه بین‌المللی امت واحده، ۱٦ اسفند، قابل دسترس در: http://unified-ummah.com/?a=content.id&id=411&lang=fa

۳۲. هرسیج، حسین و مجتبی تویسرکانی، ۱۳۹۲، ***چالش‌های وهابیت؛ ایران، جهان اسلام و غرب***، تهران، دانشگاه امام صادق علیه‌السلام و پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات.

۳۳. ***وهابیت را با این کتاب‌ها بشناسید***، خبرگزاری تسنیم، ۱۳ دی ۱۳۹٤.